

Motion till riksdagen 2024/25:625

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

med anledning av skr. 2023/24:153 Riksrevisionens rapport om Allmänna arvsfonden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av hög säkerhet kopplad till hantering av personliga uppgifter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om det finns skäl att bredda Allmänna arvsfondens målgrupper och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att förstärka Allmänna arvsfonden med att tillvarata bostäder och fastigheter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Riksrevisionen har gjort en granskning av Allmänna arvsfondens verksamhet och överlämnade i mars i år rapporten Allmänna arvsfonden – pengar som söker mening (RiR 2024:2) till regeringen. Riksrevisionens övergripande slutsatser kan man säga är att systemet med Allmänna arvsfonden bör skrotas. De menar att det varken fungerar ändamålsenligt eller effektivt och de anser att ett nytt system för att hantera arv efter avlidna utan arvingar och testamente bör införas, förslagsvis inom riksdagens budget. De anser att en process bör startas för detta. De tycker inte att systemet fungerar som det ska, att det finns risker för att systemet kan utnyttjas för brottslighet på olika sätt och att det inte är rättssäkert. De trycker på behov av lagstiftning som reglerar gemensamma demokrati-villkor och större möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter. De föreslår också att det upprättas företräddarregister en central databas som omfattar alla tillgängliga statsbidrag till civilsamhället och de organisationer som fått ett sådant stöd.

Miljöpartiet välkomnar alltid att granskningar görs, däremot anser vi inte alls att det som framkommit ska tas till intäkt för att nedmontera Allmänna arvsfonden. Däremot ska fonden naturligtvis fungera så bra som möjligt, och brister i systemet måste rättas till. Fonden spelar en väldigt viktig roll och har genom åren varit ett ovärderligt stöd för många projekt som annars aldrig skulle ha blivit av. Regeringen lyfter motsvarande i sitt svar och pekar också på en rad verksamheter som vi har i dag som inte hade blivit av om det inte varit för Allmänna arvsfonden. Exempel som lyfts allmän förskola, mödra- och barnavårdscentraler, färdtjänst och personlig assistans, även hjälptelefonen hos Bris, Glada Hudik-teatern, Självordslinjen och ett stort antal idrottsanläggningar som alla har sitt ursprung i arvsfondsfinansierade projekt. Listan kan förstås göras mycket längre. Sammantaget menar vi att det är ett kraftigt feltänk att vilja lägga ned något som är så viktigt. Vi instämmer därmed huvudsakligen i det som regeringen också lyfter i sin skrivelse. Vi vill dock lyfta några aspekter nedan.

Demokrativillkoret och säkra system för kontroll

Vi håller helt med om vikten av ett fungerande och likalydande demokrativillkor, liksom samarbete mellan verksamheter. De som inte står upp för demokratiska värden ska givetvis inte bedriva verksamhet med allmänna medel. Det är också oerhört angeläget att brottslighet som letat sig in i olika verksamheter stoppas liksom att hitta fungerande sätt att fänga upp sådana risker. Det är väldigt viktigt att mer görs här, vilket regeringen också lyfter.

Vad gäller frågan om en databas hänvisar regeringen även till en annan skrivelse, Riksrevisionens rapport om statlig bidragsgivning till civilsamhället (skr. 2023/24:22) och skriver att regeringen ska återkomma i frågan om att upprätta en central databas över den statliga bidragsgivningen till civilsamhället. Att inkludera personuppgifter eller känsliga personuppgifter i en sådan är en fråga som nu analyseras. Vi vill trycka på vikten av att hanteringen av en eventuell databas behöver ha en hög säkerhet kopplad till hantering av personuppgifter. Den ska inte innehålla mer personuppgifter än vad som är nödvändigt.

Vikten av det civila samhället

I skrivelsen lyfter regeringen civilsamhällets betydelse. Regeringen brukar också lyfta frågorna i olika sammanhang. Men samtidigt är det ett faktum att regeringen gör nedskärningar i just denna sektor. Det gäller alltifrån etniska organisationer och studieförbund till fredsorganisationer, och detta tillsammans med en misstänkliggörande retorik som är högst verklig och som oroar. Om regeringen menar allvar med att civilsamhället är viktigt måste det visa sig i handling.

Regeringen skriver att fler ansökningar inkommit till Allmänna arvsfonden på senare tid. Det är i sig bra, men samtidigt kan vi känna oro för att regeringens politik medverkar till ökade behov av projektmedel.

Riksrevisionen skriver i sin analys om skillnaden mot när fonden inrättades: ”Numera finns det ett utbyggt välfärdssystem och offentliga medel som finansierar många av de områden som fondens bidragsgivning från början var tänkt att gå till.” Inget kunde tyvärr vara mer fel. Just nu ser vi kraftiga brister i hela samhället inom välfärden sammantaget, och varenda person som arbetar i välfärden kan vittna om det. De extra medel som

Allmänna arvsfonden kan bidra med och göra det möjligt att ta till vara den idéutveckling som finns är ytterst angelägna.

Arvsrättsfrågornas betydelse

Vi är också oroade för att Tidöpartierna satt igång en utredning som bl.a. ska titta på om kusiner ska få arvsrätt. Regeringen konstaterar att det skulle innebära minskade medel till Allmänna arvsfonden och vi menar att det här inte är en utveckling som gynnar vårt samhälle som helhet utan snarare skulle skapa förstärkta klyftor.

Att som regeringen gör dessutom ständigt återkomma till skattesänkningar för de som har mycket utan att beskriva hur det ser ut i den andra vågskålen är klart besvärande. Att det gemensamma fungerar väl är en angelägenhet för oss alla i hela samhället.

Utred möjligt breddad målgrupp och ökad möjlighet till stöd genom att tillvarata bostäder och fastigheter

För närvarande finns mer medel hos Allmänna arvsfonden än vad som är sökta, vilket också av Riksrevisionen lyfts som ett problem. Regeringen hävdar att ett skäl kan vara att undersökningen gjordes under perioden med covid. Miljöpartiet tror att det finns en större egentlig vilja att söka hos organisationer. En möjlighet är även att överväga att utöka målgruppen. Vi skulle dock också vilja se en utredning av bostads- och fastighetsfrågan kopplad till den kvarlåtenskap människor utan arvingar eller testamenten lämnar efter sig. En viss typ av bostäder och fastigheter skulle med fördel kunna överlåtas till en statlig stiftelse för att hyras ut till verksamheter inom ramen för Allmänna arvsfondens ändamål och därigenom öka möjligheterna att ansöka om stöd. Regeringen bör låta utreda frågan och överväga om det är rimligt och en god idé att förstärka Allmänna arvsfonden med att tillvarata bostäder och fastigheter i ett allmännyttigt ändamål och för att komma vissa målgrupper till del. En sådan utredning bör samla in erfarenheter och arbetssätt från andra jämförbara länder vad gäller efterlämnade fastigheter och bostäder i kvarlåtenskapen och på vilka sätt samhället tar dessa om hand och hur de används.

Ulrika Westerlund (MP)

Jan Riise (MP)

Katarina Luhr (MP)

Annika Hirvonen (MP)